

УДК 81'282 (476.7)

UDC 81'282 (476.7)

**БЕЛАРУСКА-
ЗАХОДНЕСЛАВЯНСКІЯ
ЛЕКСІЧНЫЯ ПАРАЛЭЛІ
(НА ПРЫКЛАДЗЕ НЕКАТОРЫХ
ДЫЯЛЕКТНЫХ НАЙМЕННЯЎ
РАСЛІН)**

**BELARUSSIAN-WEST SLAVIC
LEXICAL PARALLELS
(AN EXEMPLE
OF SOME DIALECTS
NAMES OF HERBS)**

Ю. В. Чарнякевіч,
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры мовазнаўства
і лінгвадыдактыкі Беларускага
дзяржаўнага педагагічнага
універсітэта імя Максіма Танка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9136-7814>

Y. Charnyakievich,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of the Department
of Linguistic and Linguadidactics,
Belarusian State Pedagogical
University named after Maxim Tank
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9136-7814>

Паступіў у рэдакцыю 30.12.2024.

Received on 30.12.2024.

У артыкуле аналізуюцца лексічныя матэрыялы, атрыманыя з дапамогай апошніх лінгвагеаграфічных даследаванняў як у Беларусі, так і ў розных заходнеславянскіх краінах (Польшчы, Чэхіі, Славакіі) і звязаныя з назвамі раслін. Гэтыя матэрыялы дазваляюць па-новаму паглядзець на распаўсюджванне названых лексем у дыялектах некаторых славянскіх краін, яшчэ раз адлюстроўваюць і пацвярджаюць як былую славянскую еднасць, так і разнастайны падыход да словаўтварэння народных батанічных назваў у кожнай асобнай славянскай мове. Атрыманыя матэрыялы могуць быць выкарыстаны для правядзення параўнальна-супастаўляльных даследаванняў у дыялектах беларускай, польскай, чэшскай, славацкай і некаторых іншых моў. Акрамя таго, аналіз матэрыялаў некаторых нацыянальных і Агульнаславянскага лінгвістычнага атласаў дазволіў удакладніць моўныя арэалы шэрагу лексем расліннага свету, вылучыць сярод іх рэліктавыя формы, а таксама абазначыць шляхі запазычвання таго ці іншага слова ў гаворкі Беларусі і некаторых іншых заходнеславянскіх краін.

Ключавыя словы: дыялекты, дыялектная лексіка, лінгвагеаграфія, лінгвістычныя карты, атлас, Беларусь, Чэхія, Польшча, Славакія.

The article analyzes lexical materials obtained through recent linguogeographical research both in Belarus and in various West Slavic countries (Poland, the Czech Republic, Slovakia) and related to plant names. These materials allow us to take a new look at the distribution of these lexemes in the dialects of some Slavic countries, reflecting and confirming the former Slavic unity and the diverse approach to the word formation of folk botanical names in each individual Slavic language. These materials can be used to conduct comparative studies in the dialects of Belarusian, Polish, Czech, Slovak and some other languages. The analysis of materials from some national and All-Slavic linguistic atlases helps to clarify the linguistic areas of a number of plant lexemes, to identify relict forms among them, and to indicate the ways which a word was borrowed from the dialects of Belarus and some other dialects of West Slavic countries.

Keywords: dialects, dialect vocabulary, linguogeography, linguistic maps, atlas, Belarus, Czech Republic, Poland, Slovakia.

Пасля выхаду ў свет шматлікіх тамоў Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа (АЛА) значна ўзраслі магчымасці параўнальных даследаванняў славянскіх моў. Цяпер іх можна вывучаць, абапіраючыся на разнастайныя моўныя факты, зафіксаваныя на ўсёй прасторы славянскага свету комплексна, сістэмна і мэтанакіравана.

Мэта артыкула – прадэманстраваць як адрозненні, так і пэўную лексічную суадноснасць найменняў раслін у дыялектах Беларусі і некаторых заходнеславянскіх краін (Польшчы, Чэхіі, Славакіі). Як вядома, назвы расліннага свету адносяцца да найбольш старажытных, таму параўнальны аналіз падобных найменняў адкрывае новыя магчымасці па інтэрпрэтацыі гісторыі фарміравання лексічнай сістэмы беларускіх гаворак, што ў выніку дае падставы для падрыхтоўкі гістарычнай дыялекталогіі беларускай мовы – важнай задачы сучаснай айчынай лінгвістыкі.

Палын – pelyněk – piołun

Пустазелле з моцным пахам і горкім смакам (*Artemisia absinthium* L.) у большасці гаворак на тэрыторыі Беларусі называецца *палын* ці *палынь* (названыя лексемы ўжываюцца ў мужчынскім родзе). Апошні фанетычны варыянт пераважае на Заходнім Палессі, а таксама ў маўленні жыхароў нашай краіны, якія пражываюць на мяжы з Расійскай Федэрацыяй. Акрамя таго, згодна з матэрыяламі Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак (ЛАБНГ), зрэдку на Беларусі сустракаюцца назвы *пялун* і *пялін*. Таксама сярод рэдкаўжывальных занатаваны найменні *більнік*, *бўльнік*, *бульнягча*, *блішнік* [1, карта 245].

Паводле карт Чэшскага лінгвістычнага атласа (ČJA), у дыялектах гэтай заходнеславянскай краіны пераважаюць назвы *pelyňek*, *peluňek* (і іх варыянты), *peluňka* (і яе варыянты), *peluň* і інш. З іншага боку, зрэдку сустракаюцца назвы *poluň*,

hořká polyň, зафіксаваныя на паўднёвым захадзе Чэхіі, у арэале паўднёва-заходняй падгрупы ўласна чэшскіх гаворак (чэшскае *česká skupina, jihozápadočeská podskupina*) [2, карта 104]. Такім чынам, чэшскія дыялектныя найменні *Artemisia absinthium polyň, hořká polyň* цалкам суадносныя з беларускім *палын* (полын), *палынь* (полынь) [1, карта 245, с. 103; 2, карта 104].

Этымалогія гэтага славянскага слова (польскае *piołun*, ст.-польскае *piołyn*, чэшскае *reluň, reluňek*, сербска-харвацкае *pělin* ‘шалфей’, славенскае *relin* ‘шалфей’, балгарскае *pelin* ‘палынь’) не зусім ясная. Як адзначаюць беларускія этымалагі, слова *палын* звязваюць з дзеясловам *polěti* ‘гарэць, палаць’ або з назвамі колеры [3, т. 8, с. 135].

Трыпутнік – *jitrocel větší – babka*

Травяністая расліна сямейства трыпутнікавых з шырокім лісцем і дробнымі кветкамі ў коласпадобным суквецці, якая расце абапал дарог, на лугах (*Plantago major* L.) у беларускіх гаворках называецца *трыпутнік* (паўночная і цэнтральная Беларусь) або *падарожнік* (усход і поўдзень краіны, часам побач з *трыпутнік*). І толькі ў заходняй частцы Брэсцкай і Гродзенскай абласцей, а таксама на захадзе Міншчыны сустракаюцца назвы *бáбка, бáбнык, бáбóк*. Сярод адзінкавых занатавана таксама назва *валаснікі* [1, карта 251, с. 105].

Сярод чэшскіх дыялектных назваў *Plantago major* (літаратурнае *jitrocel větší*) пераважаюць (*j*) *itrocel* (*itrocel, jitrucl, itrucl* і падобныя варыянты), (*j*) *itrocín* (і фанетычныя варыянты), *celník, celdoň, cendolín, cvalník, jazyk (psí jazyk, volský jazik, jazýček, psí jazýček, jazýčku)* ды іншыя найменні [2, карта 103]. Як бачна, лексічная разнастайнасць назваў *трыпутніка* ў чэшскіх дыялектах нашмат большая, чым у беларускіх.

Адметна, што на самым крайнім усходзе Чэхіі, у арэале сілезскіх гаворак (чэшскае *slezská skupina, slezskopolska podskupina*) сярод дыялектных назваў занатавана *barka* (а таксама *babi list, babi listek, babi ucho*), цалкам суадноснае з пашыраным у заходняй частцы Беларусі дыялектным *бáбка* [1, карта 251; 2, карта 103].

Паводле карт АПА, лексема *babka* адзначана на ўсёй тэрыторыі Польшчы і з’яўляецца польскай літаратурнай назвай *трыпутніка* [4, карта 52, с. 130–131; 5, с. 36; 6, т. 1, с. 58]. Такім чынам, слова *бáбка*, зафіксаванае ў дыялектах Чэхіі, Беларусі, а таксама ў некаторых іншых славянскіх краінах – захад Украіны, поўнач Славакіі, – з’яўляецца ў гэтых гаворках паланізмам [4, карта 52, с. 130–131; 7, с. 31].

Паводле беларускіх этымалагаў лексема *бáбка* ‘*Plantago*’ была засведчана яшчэ ў слоўніку П. Бярынды. У сваю чаргу, у рускай мове слова *бáбка* ‘падарожнік’, магчыма, распаўсюдзілася праз беларуска-ўкраінскую пісьмовую мову. Паходжанне слова звязана са славянскім **baba* ‘жанчына’ або па форме лісця расліны або па яе лячэбных уласцівасцях (параўн. *baba* ‘знахарка’) [3, т. 1, с. 253].

Чабор – *mateřidouška – tymianek*

Травяністая духмяная расліна сямейства губакветных з дробнымі ружова-ліловымі ці белымі кветкамі (*Thymus serpyllum* L.) у беларускіх дыялектах называецца розна: гэта ўласна *чабóр* і яго шматлікія фанетычныя, акцэнталагічныя і словаўтваральныя варыянты тыпу *чóбар, чáбар, чóмбар, чамбóр, чабрэ́ц, шчабрэ́ц, чабурэ́ц*. Сярод адзінкавых сустракаюцца назвы *барáначкі, каце́рынка* (у запісах збіральнікаў матэрыялаў для ЛАБНГ пазначанае як старое), *мацяры́нка малáя* і *лебéдка* [1, карта 239, с. 101].

Што да чэшскіх дыялектаў, то, як сведчаць карты ČJA, тут пераважаюць назвы *mateřidouška* (з фанетычнымі варыянтамі *mateřiduška, mateřidouška*), а на ўсходзе Чэхіі, у арэале сілезскіх, усходнемараўскіх і змешаных гаворак, якія мяжуюць з Польшчай (чэшскае *východomoravská skupina, slezská skupina, narecne ruznorode oblasti*), адзначаны *mateřinka, mateřánka* і *mateřička* [2, карта 105].

У сваю чаргу, у гаворках і дыялектах Польшчы пазначаны шматлікія назвы *Thymus serpyllum*: гэта *cząber (cząbr), cząber dziki, cząber leśny, cząberek (czomberek, czomborek), cząbrzec (czebrec), dusza, macicza, duszka, dzięcielina, dzięcielnica, macierduszka, macierzączka, macierzduszka, macierznica, macierzduszka, maciorka (maciórka), materynka (makrynka), tymian, tymian macierzanka, tymianek macierzanka, tymianek wąskolistny* і некаторыя іншыя назвы [8, с. 38].

Як бачна, чэшскае дыялектнае *mateřinka* і польскае дыялектнае *materynka* суадносяцца з беларускім дыялектным *мацяры́нка малáя*, занатаванай, праўда, толькі аднойчы – у в. Смычок Буда-Кашалёўскага раёна Гомельскай вобласці (прыкладна па той самай мадэлі ўтворана і слова *каце́рынка*, адзначанае ў в. Луткі Столінскага раёна Брэсцкай вобласці). Словаформы *mateřinka, materynka* і *мацяры́нка малáя* (параўнай таксама славацк. *materina dúška*) утварыліся ад словазлучэння «мацерына душа», якое, у сваю чаргу, паходзіць з лац. *Matris animula*, пададзенага біскупам Ісідорам Севільскім (VI–VII ст.) у кнізе «*Origines*» [3, т. 6, с. 278–279].

Незабудка – *pomněnka – niezapominajka*

Травяністая расліна сямейства бурачнікавых з дробнымі блакітнымі кветкамі (*Myosotis* L.) у беларускіх гаворках называецца *незабúдка* (з фанетычнымі варыянтамі *нізабúдка, нэзабúдка* і пад.), *незапаміна́йка, сіненькія*, а сярод адзінкавых назваў сустракаюцца *галубáя, жыва́я квэ́тка, міну́шачка*. І калі *незабúдка* пашырана па ўсёй Беларусі, то іншыя найменні *Myosotis* сустракаюцца даволі рэдка ў розных частках краіны. Напрыклад, *незапаміна́йка (нізапаміна́йка, незапаміна́й)* адзначана толькі ў трох населеных пунктах – вв. Паляцкішкі Воранаўскага, Ністанішкі Смаргонскага, Вялікія Баяры Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці (пункты 11А, 13А, 26А на карце ЛАБНГ) [1, карта 232, с. 98].

Значна большая стракатасць назваў кветкі *Myosotis* падаецца на картах ČJA. Так, літаратурнае і дыялектнае *romněnka* адзначана на ўсёй тэрыторыі Чэхіі, але на ўсходзе зафіксавана вялікая колькасць лексічных варыянтаў, сярод якіх сустракаюцца *mýdélko* (*medlenka*), *kočí mýdlo*, *žabí mýdlo*, *kačení mýdlo*, *žabí očko*, *kačení očko*, *boží vočko*, *modré (v) očko*, *panenky Marije očička*, *panenské očučko* і інш. Акрамя таго, на гэтай жа тэрыторыі, у арэале сілезскіх гаворак (чэшскае *slezská skupina*), сустракаецца слова *nezapomínajka*, а ў адзінкавых выпадках – і *nezabudka*, цалкам суадносна з беларускім дыялектным (*незапамінайка*), і літаратурным (*незабудка*) словамі [2, карта 113].

Паводле карт АПА, лексема *niezapomínajka* пашырана на ўсім абшары польскіх дыялектаў і з'яўляецца, да таго ж, літаратурным словам [4, карта 53, с. 132–133; 5, с. 365]. Такім чынам, *незапамінайка*, якая ў адзінкавых выпадках зафіксавана як у дыялектах Беларусі, так і Чэхіі (*nezapomínajka*), з'яўляецца ў гэтых гаворках паланізмам.

Паводле беларускіх этымолагаў, слова *незабудка* паходзіць ад *не забудзься* і з'яўляецца калькай з нямецкага *Vergissmeinnicht*, французскага *le ne m'oubliez pas*, англійскага *forgetmenot* і падобных слоў у іншых мовах. [3, т. 7, с. 309]. *Незапамінайка* 'незабудка' паходзіць ад польскага *niezapomínajka* і ў сваю чаргу калькуе заходнееўрапейскія назвы [3, т. 7, с. 309–310]. Цікава, што ў гаворках Гродзеншчыны зафіксавана слова *лэскавіца* 'незабудка', дзе, магчыма, пачатковае б- адпала (**блэскавіца* ад *блішчэць*). Тады выглядае больш зразумелай матывацыя іншых назваў *незабудкі* ў беларускіх і іншых славянскіх мовах, напрыклад, у польскай *ptasia oczko*, *pacierzyszka*, украінскай *світцянь*, *жабіны очки*, *гадзячі очі*, *павіні вічки*, чэшскай *gubi očko*, *vraní očko*, славацкай *hadie*, *stracie očko*, г. зн. нешта бліскачае, якое вылучаецца на фоне іншых прадметаў [3, т. 5, с. 290].

Адуванчык – *rampeliška* – *dmuchawiec*, *mniszek*

Расліна сямейства складанакветкавых са сцяблом з малочным сокам, жоўтымі кветкамі і пушыстым семем, якое разносіцца ветрам (*Taraxacum officinale* Wigg.), паводле матэрыялаў ЛАБНГ, мае ў дыялектах Беларусі дзве асноўныя назвы – *малачай* (*малачэй*, *молочій*, *малач'як*, *малочнік* і іншыя фанетычныя варыянты), які сустракаецца на захадзе Беларусі, на тэрыторыі Гродзенскай і Брэсцкай абласцей, і *адуванчык* (*надуванчык*), які адзначаны ў большасці гаворак краіны [1, карта 244, с. 102–103].

На жаль, у матэрыялы АПА і ЛАБНГ не трапіла пашыраная на Беларусі назва *дзьмухавец* (вядомая таксама і ў польскай літаратурнай мове разам са словам *mniszek*, гл. 5, с. 105, 313). Разам з тым, у адзінкавыя беларускія дыялектныя назвы трапілі *пухоўка*, *арлічак*, *дзед* і *баба*, *курача срака*, *луданчык*, *вёўчо молоко*,

коток, *знахорка*, *жыдок*, *багатка* [1, карта 244, с. 102–103].

Як сведчаць карты АПА, лексема *адуванчык* пашырана ў дыялектах і гаворках на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі, а *молочай* – у гаворках на тэрыторыі ўкраінскага Палесся, а таксама ў некаторых іншых гаворках Украіны і Расіі [4, карта 51, с. 128–129]. Менавіта па гэтай прычыне аўтары «Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы» лічаць *малачай* (*молочай*) 'адуванчык лекавы' ўсходнеславянскай лексмай (параўнай украінскае *молочій*, *молочко*, *молочник*, *молощник* і рускае *молочай*). У іншых славянскіх мовах прысутнічаюць свае асаблівыя назвы *малачаю*: польскае *mlecz*, верхне-лужыцкае *mlôč*, чэшскае *smetanka*, усходне-чэшскае *mlíčí*, славенскае *mlêc*, сербска-харвацкае *млэкача*, македонскае *млечка* [3, т. 6, с. 188].

Прымаючы пад увагу меркаванне айчынных навукоўцаў, адзначым, што паводле названай карты АПА пра *адуванчык* [4, карта 51, с. 128–129], на тэрыторыі Польшчы таксама сустракаецца лексема *малачай*, праўда, у крыху змененай форме – *mlečaj*. Названая лексема зафіксавана ў чатырох населеных пунктах на ўсходзе і на захадзе гэтай заходнеславянскай краіны. У першым выпадку дыялектнае *mlečaj* у Люблінскім і Беластоцкім ваяводствах Польшчы можна патлумачыць уплывам як беларускіх, так і ўкраінскіх дыялектаў. А вось тое ж *mlečaj* на захадзе Польшчы, у двух населеных пунктах на мяжы з Германіяй, патрабуе асобных, дадатковых даследаванняў. Выкажам меркаванне, што падобныя словаформы з'яўляюцца рэліктавымі формамі былога лексічнага арэалу, які калісьці заходзіў на тэрыторыю Польшчы з усходу, але паступова знік ці быў заменены новым (*mlecz*).

Калі ж казаць пра этымалогію некаторых беларускіх дыялектных найменняў *дзьмухавец*, то, паводле аўтараў «Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы», лексема *надуванчык* 'адуванчык, дзьмухавец' – гэта змененая пад уплывам *надуць* 'надзьмуць' руская назва *одуванчик*, што адбылося, відаць, у выніку цяжкасцей пры ўспрыняцці пачатку слова (ідэнтыфікацыі *а* = *аб*) і змены матывацыі («як надуты») [3, т. 7, с. 201].

Што да лексемы *багатка* 'адуванчык', дык яна, мабыць, з'яўляецца вытворнай ад *багаты* (кветка мае вялікую колькасць палёсткаў). Аднак не выключана, што ў аснове назвы ляжыць уяўленне аб лячэбных або магічных (культавых) уласцівасцях расліны. Другая, «купальская», расліна, якую азначае *багатка* – гэта тое ж самае, што і рускае *богáтка*, *богáтница* 'Сопуза; *Erigeron*', украінскае *богáтинка*, *богáтница*, на якой гадаюць аб багацці (адсюль і назва). Паколькі *багатка* '*Erigeron*' мае і іншую назву: рускае *пушки*, беларускае *пушкі*, то магчыма, што на *адуванчык* проста перанеслі назву *багаткі* (па падабенству) [3, т. 1, с. 261–262].

У сваю чаргу, слова *баба* 'расліна адуванчык *Taraxacum officinale*' можна параўнаць з іншымі

падобнымі назвамі ва ўкраінскай мове: *бабакуль*, *кульбаба*, *бабка*, *бабки* і сербска-харвацкай *баба марта*. Хутчэй за ўсё меліся на ўвазе лячэбныя ўласцівасці расліны (у сувязі з «бабамі-знахаркамі»), але не выключана, што назва адлюстроўвае шарападобны выгляд расліны пасля цвіцення [3, т. 1, с. 246].

Заклучэнне. Зварот да назваў раслін у дыялектах Беларусі і некаторых заходнеславянскіх краін (Чэхіі, Польшчы, Славакіі) дазваляе зрабіць пэўныя **высновы**.

1. Некаторыя з прааналізаваных найменняў раслін прыйшлі ў дыялекты і гаворкі Беларусі з польскай (заход краіны) ці рускай (усход краіны) моў (*бабка*, *незапамінайка*, *адуванчык*, *надуванчык*). Акрамя таго, падобная з'ява запазычвання назіраецца і ў гаворках Чэхіі і Славакіі, дзе таксама адзначана прысутнасць паланізмаў (*babka*, *nezapomínajka*). Апошні прыклад, у прыватнасці, сведчыць пра

кантактную канвергенцыю і з'яўляецца яскравай ілюстрацыяй генетычнай еднасці ўсходнеславянскіх і заходнеславянскіх дыялектаў.

2. Аналіз дыялектных найменняў раслін дазволіў удакладніць моўныя арэалы некаторых лексем на ўсім абшары славянскага свету (напрыклад, усходнеславянскага *молочай*, *малачай*), адзначыць суаднесенасць некаторых беларускіх дыялектных найменняў з заходнеславянскімі (параўнай беларускае *палын*, *палынь*, палескае *полын*, *полынь* і чэшскае *poluň*, *hořká poluň*), а таксама вылучыць магчымыя рэліктавыя формы былых лексічных арэалаў (*tlečaj*). Таму далейшы працяг падобных супастаўляльна-гістарычных даследаванняў дыялектнай лексікі бачыцца вельмі перспектыўным і запатрабаваным як у галіне агульнаславянскай лінгвагеаграфіі і дыялекталогіі, так і ва ўсёй славістыцы.

ЛІТАРАТУРА

1. Лексічны атлас беларускіх народных гаворак : у 5 т. / Акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства ; пад рэд. М. В. Бірыла, Ю. Ф. Мацкевіч. – Мінск : Фонд фундамент. даслед. Рэсп. Беларусь, 1993–1998. – Т. 1 : Раслінны і жывёльны свет / Ф. Клімчук [і інш.]. – 1993. – 160 с.
2. Český jazykový atlas : v 5 č. / Akad. ved České Republiky, Ústavu pro jazyk český ; red. J. Balhar, P. Jančák. – Praha : Academia, 1992–2011. – 5 č.
3. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы : у 14 т. / Акад. навук Беларусі, Ін-т мовазнаўства ; гал. рэд. В. У. Мартынаў, Г. А. Цыхун. – Мінск : Навука і тэхніка : Беларус. навука, 1978–2017. – 14 т.
4. Общеславянский лингвистический атлас. Серия лексико-словообразовательная : в 12 вып. / Акад. наук Беларусі, Ін-т языкознания им. Я. Коласа ; гл. ред. А. И. Подлужный. – Минск : Минская печатная фабрика, 1988–2020. – Вып. 3 : Растительный мир. – 2000. – 162 с.
5. Волкава, Я. В. Польска-беларускі слоўнік = Słownik polsko-białoruski : звыш 40 000 слоў / Я. В. Волкава, В. Л. Авілава ; пад рэд. Г. А. Цыхуна. – 2-е выд. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2005. – 877 с.
6. Inny słownik języka polskiego : w 2 t. / red. M. Bańko. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000.
7. Лемцюгова, В. П. Украінска-беларускі слоўнік / В. П. Лемцюгова ; пад рэдакцыяй М. В. Бірылы, А. Я. Супруна. – Мінск : Вышэйшая школа, 1980. – 687 с.
8. Waniakowa, J. Polskie gwarowe nazwy dziko rosnących roślin zielnych na tle słowiańskim / J. Waniakowa. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2012. – 282 s.

REFERENCES

1. Leksichny atlas belaruskih narodnyh gavorak : u 5 t. / Akad. navuk Belarusi, In-t movaznaŭstva ; pad red. M. V. Biryła, Yu. F. Mackevich. – Minsk : Fond fundament. dasled. Resp. Belarus', 1993–1998. – T. 1 : Raslinny i zhyvoly ny svet / F. Klimchuk [i insh.]. – 1993. – 160 s.
2. Český jazykový atlas : v 5 č. / Akad. ved České Republiky, Ústavu pro jazyk český ; red. J. Balhar, P. Jančák. – Praha : Academia, 1992–2011. – 5 č.
3. Etymalogichny sloŭnik belaruskaj movy : u 14 t. / Akad. navuk Belarusi, In-t movaznaŭstva ; gal. red. V. U. Martynaŭ, G. A. Cyhun. – Minsk : Navuka i tekhnika : Belarus. navuka, 1978–2017. – 14 t.
4. Obshchieslavyanskij lingvisticheskij atlas. Seriya leksiko-slovoobrazovatel'naya : v 12 vyp. / Akad. nauk Belarusi, In-t yazykoznaniiya im. Ya. Kolasa ; gl. red. A. I. Podluzhnyj. – Minsk : Minskaya pechatnaya fabrika, 1988–2020. – Vyp. 3 : Rastitel'nyj mir. – 2000. – 162 s.
5. Volkava, Ya. V. Pol'ska-belaruski sloŭnik = Słownik polsko-białoruski : zvysh 40 000 sloŭ / Ya. V. Volkava, V. L. Avilava ; pad red. G. A. Cyhuna. – 2-e vyd. – Minsk : Belarus. Encykl., 2005. – 877 s.
6. Inny słownik języka polskiego : w 2 t. / red. M. Bańko. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000.
7. Lemcyugova, V. P. Ukrainska-belaruski sloŭnik / V. P. Lemcyugova ; pad redakcyaj M. V. Biryly, A. Ya. Suprun. – Minsk : Vyshejschaya shkola, 1980. – 687 s.
8. Waniakowa, J. Polskie gwarowe nazwy dziko rosnących roślin zielnych na tle słowiańskim / J. Waniakowa. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2012. – 282 s.